

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag (RP 231/2016 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet, kulturutskottet och social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 59/2016 rd
- kulturutskottet KuUU 12/2016 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 11/2016 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Sanna Pekkarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Virpi Hiltunen, undervisnings- och kulturministeriet
- överinspektör Arto Raatikainen, miljöministeriet
- förmånschef Anna Mäki-Jokela, Folkpensionsanstalten
- specialsakkunnig Anne Perälähti, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- socialpolitisk sekreterare Eero Kivinen, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- socialpolitisk sekreterare Katja Asikainen, Finlands Gymnasistförbund rf
- verksamhetsledare Mia Koro-Kanerva, Suomen Vuokranantajat ry
- socialpolitisk sekreterare Silja Silvasti, Finlands studentkårers förbund FSF rf
- organisations- och utbildningschef Pia Lohikoski, Vuokralaiset VKL ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf.

Betänkande MiUB 19/2016 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om allmänt bostadsbidrag ändras. De studerande börjar omfattas av det allmänna bostadsbidraget så att deras rätt till bostadsbidrag avgörs med stöd av lagen om allmänt bostadsbidrag. De studerande som bor på hyra utomlands samt de studerande som i Finland studerar på en avgiftsbelagd linje i en folkhögskola, ett idrottsutbildningscenter eller Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem ska fortfarande omfattas av bostadstillägg.

I lagen föreslås ändringar som föranleds av sammanslagningen av de olika systemen. Enligt förslaget ska de inkomster som beaktas vid beviljande av allmänt bostadsbidrag ändras så att den studiepenning som ingår i studiestödet beaktas som inkomst. De specialbestämmelser som gäller studerande slopas i bestämmelserna om det bostadsbidrag som betalas till hushåll och i bestämmelserna om bidragstagarens och sökandens anmälningsskyldighet. Dessutom ska de justerings- och indragningsgrunder som gäller allmänt bostadsbidrag preciseras.

Vidare ska de maximala boendeutgifter som godkänns i det allmänna bostadsbidraget begränsas för att man ska kunna uppnå de sparmål som läggs fram i statens budgetproposition i fråga om det allmänna bostadsbidraget och för att man ska kunna täcka de extra kostnader som överföringen av de studerande medför. I kommungrupperna I och II ska samma maximibelopp för boendeutgifter som tillämpades 2016 tillämpas 2017. I fråga om kommungrupperna III och IV ska de maximala boendeutgifterna minskas med 5 procent.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2017. De lagändringar som gäller besparingar i utgifterna för det allmänna bostadsbidraget ska dock träda i kraft den 1 januari 2017.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås det att både studerande på andra stadiet och högskolestuderande framöver ska omfattas av det allmänna bostadsbidraget. Målet med reformen är att göra bostadsbidragssystemet enhetligt, förbättra ställningen för studerande med höga boendeutgifter och öka jämlikheten mellan medborgarna när det gäller stöd för boende, vilket också hörda sakkunniga har gett ett brett stöd för. Reformen höjer framför allt bostadsbidraget för ensamboende studerande med låga inkomster och höga boendeutgifter. De samordningsproblem i bostadsbidragssystemet som uppstår när en person övergår från ett system till ett annat undanröjs. Dessutom löser reformen specialproblem som gäller studiestöd, såsom stödet för boende under sommaravbrotten i studierna, när bostadsbidrag i framtiden kan betalas också för sommaren. Positivt är också att bostadsbidraget utvidgas till studerande som inte har fyllt 18 år och som bor självständigt. Utskottet anser att propositionen är behövlig och ändamålsenlig och tillstyrker den utan ändringar, men med följande påpekanden.

Betänkande MiUB 19/2016 rd

I likhet med kulturutskottet och social- och hälsovårdsutskottet välkomnar miljöutskottet reformen, men framhåller samtidigt att reformen också har vissa negativa effekter. Reformen minskar antalet studerande som är berättigade till stöd för boende med cirka 22 procent, och för en del av de studerande minskar stödbeloppet för boende. Det allmänna bostadsbidraget beviljas per hushåll och leder till att de studerande igen ska börja redogöra för om de bor tillsammans med någon annan eller lever i ett samboförhållande och till att behovsprövningen skärps och stödet för boendet till studerande blir mer komplicerat.

Reformen kan också ha svårförutsägbara indirekta konsekvenser för bostadsmarknaden. På lång sikt kan reformen bidra till att ytterligare höja hyrorna för små hyresbostäder, om studenterna flyttar till dyrare små hyresbostäder i centrum. Eftersom den största efterfrågan i tillväxtcentrum dels på grund av betalningsförmåga, dels av strukturella orsaker på bostadsmarknaden gäller små bostäder, bör översynen av stödsystemets strukturer diskuteras med särskilt fokus också på möjligheterna att locka i synnerhet studerande till att bo i studentkorridor eller annat kollektivt boende i större lägenheter, vilket skulle minska efterfrågan på små lägenheter. Särskilt för studentboende lämpar sig dessa lösningar ofta eftersom det handlar om en tillfällig fas där alla slags omställningar är vanligare än vid annat boende. Regeringens förslag att stöd ska beviljas per hushåll är i det avseendet särskilt problematiskt som grund för bidraget, om det leder till att färre studerande söker sig till gemensamt boende.

Utskottet vill betona att nästan 57 procent av alla som får allmänt bostadsbidrag bor i fritt finansierade hyresbostäder, vilket innebär att det fritt finansierade bostadsbeståndet fyller en viktig funktion när det gäller att erbjuda hyresbostäder för dem som omfattas av det allmänna bostadsbidraget. Att sänka gränsen för de maximala boendeutgifterna kan leda till att de som bor på hyra tvingas flytta till områden med lägre hyresnivå, det vill säga längre från centrumområdena, vilket kan leda till att bostadsområdena blir ensidigare och segregationen ökar. Det är därför viktigt att inse bostadsbidragets betydelse som instrument för bostadspolitiken och att följa och utvärdera hur reformen påverkar bostadsmarknaden.

Propositionen baserar sig på regeringen Sipiläs plan för de offentliga finanserna och den innebär en indexbunden besparing på 9,5 miljoner euro i utgifterna för bostadsbidrag. Att de studerande omfattas av det allmänna bostadsbidraget ökar utgifterna för det bidraget med 22,5 miljoner euro 2017 och med 54 miljoner euro per år, eftersom bidraget huvudsakligen är högre än studiestödets bostadstillägg och betalas ut också under sommarmånaderna. Utgiftsökningen täcks med utgifterna för det allmänna bostadsbidraget. För att genomföra det förblir beloppet av de maximala boendeutgifterna oförändrat inom huvudstadsregionen, det vill säga i kommungrupperna I och II, och beloppet sänks med 5 procent i övriga Finland, det vill säga i kommungrupperna III och IV. Utgifterna för utkomststödet beräknas i sin tur till följd av ändringen öka med cirka 8,4 miljoner euro 2017 och med 13,8 miljoner euro på årsnivå.

Miljöutskottet konstaterar att utgifterna för utkomststöd kommer att öka när de godtagbara maximala boendeutgifterna för bostadsbidrag sänks eller när man inte beaktar ökningen av boendekostnaderna. Av alla hushåll som får allmänt bostadsbidrag överskred 68 procent de maximala boendeutgifterna 2015 med i genomsnitt 122 euro per månad. Eftersom utkomststödet är avsett som en sista utväg för att trygga försörjningen och inte som ett permanent stöd, bör de maximala godtagbara boendeutgifterna på lång sikt höjas för att de boendeutgifter som ersätts med utkomst-

Betänkande MiUB 19/2016 rd

stöd ska minska. Den slutsatsen drog exempelvis den arbetsgrupp som utredde effekterna av stöd- och skattesystemen för boende (miljöministeriets rapporter 4/2015). Bostadsbidraget är ett av statens viktigaste bostadspolitiska styrmedel eftersom bidraget utgör mer än tre fjärdedelar av alla stöd för boende. De godtagbara maximala boendeutgifterna som godkänns i det allmänna bostadsbidraget höjdes inte 2015 och 2016. Det är svårt att bedöma hur ändringarna i bostadsbidraget påverkar utgifterna för utkomststödet eftersom det i dagsläget endast finns kalkyler över hur stor andel av utkomststödet som används för boendeutgifter. Utskottet konstaterar att också beviljandet och utbetalningen av grundläggande utkomststöd övergår från kommunerna till Folkpensionsanstalten från början av 2017. Efter det söker klienten utkomststöd huvudsakligen hos Folkpensionsanstalten. Framöver kommer det således att finnas mer detaljerade uppgifter om utbetalningen av utkomststöd.

Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden vill utskottet också i detta sammanhang framhålla att främjandet av boende till skäligt pris kräver mångsidigt verkningsfulla åtgärder både på statlig nivå och i kommunernas markpolitik för att öka utbudet på bostäder och tomter enligt efterfrågan samt planering av markanvändningen och användning av markpolitiska metoder för att effektivare samordna trafikbehoven och boendet. Dessutom måste ökningen av boendekostnaderna dämpas genom gallring bland sådant som orsakar onödiga kostnader, såsom fullskalliga normer för bilplatser och tillgänglighet i studentbostäder.

Dyrt boende (i relation till inkomsterna) har ett direkt samband med systemen för boendestöd. Folkpensionsanstalten betalade 2015 totalt 1 732 miljoner euro i bostadsbidrag, vilket var 14 procent mer än året innan. Bostadsbidraget omfattade i slutet av året 820 000 personer vilket är 15 procent av befolkningen. Utgifterna för det allmänna bostadsbidraget ökade med 24 procent jämfört med året innan. Orsaken är att långtidsarbetslösheten ökade och att en lagändring som höjde bidragsbeloppet för många bidragstagare trädde i kraft i början av 2015. Ändringen gjorde det också möjligt att få stöd trots högre inkomster, särskilt för barnfamiljer. För det allmänna bostadsbidraget infördes i september 2015 ett förvärvsinkomstavgift på 300 euro, vilket höjde bostadsbidraget för de hushåll som får löneinkomster. Utskottet anser att också effekterna av stöd- och skattesystemen för boende bör granskas i sin helhet.

Konsekvenser för stödtagna

Att studerande omfattas av allmänt bostadsbidrag påverkar förmånstagarna olika beroende på situation. I regel är effekterna positiva och vid utskottets utfrågningar av sakkunniga har den föreslagna ändringen också fått ett brett stöd. Bidraget beräknas förbli detsamma eller stiga för 64 procent av de nuvarande stödtagna, och deras bostadsbidrag stiger i genomsnitt med 59 euro i månaden. Men cirka 22 procent av dem som nu får bostadstillägg blir helt utan bidrag. Bidraget beräknas gå till allt färre studerande och särskilt till dem som har höga boendeutgifter i förhållande till sina inkomster.

Utskottet välkomnar att ändringen i synnerhet förbättrar ställningen för de studerande som huvudsakligen bor i större städer och har låga inkomster: De har höga boendeutgifter och befinner sig därför i en svår situation. Utskottet framhåller i likhet med kulturutskottet att reformen förskjuter tyngdpunkten i samhällsstödet i form av pengar från att stödja studier till att stödja boende.

Betänkande MiUB 19/2016 rd

Överföringen till det allmänna bostadsbidraget gynnar främst ensamboende studerande. Av dem får 81 procent ökat stöd och för 19 procent minskar stödet eller upphör helt. Att övergå till stöd per hushåll innebär att par och de som hyrt sin bostad med gemensamt hyreskontrakt förlorar mest eftersom makens inkomster och hela hushållets inkomster påverkar bidragsbeloppet. För 84 procent av dem minskar stödbeloppet eller upphör helt. I fråga om alla par minskar eller upphör stödet för boende helt för cirka 73 procent och ökar för cirka 27 procent.

Att bostadsbidrag beaktas som inkomst har en inverkan på bidragsbeloppet för sådana hushåll, främst barnfamiljer, som redan nu får allmänt bostadsbidrag och där det finns en studerande som får studiepenning. Det genomsnittliga bidraget för dessa cirka 17 230 hushåll kommer att minska med 28 euro i månaden.

Det genomsnittliga stödbeloppet för barnfamiljer som får studiepenning kommer att sjunka med 27 euro per månad; i familjer med två vårdnadshavare med i genomsnitt 41 euro i månaden och i ensamförsörjarfamiljer med 17 euro i månaden. De hushåll som för närvarande omfattas av det allmänna bostadsbidraget och som kommer att förlora mer än 100 euro i månaden är i regel hushåll där det finns två studerande. Antalet sådana hushåll är cirka 200, varav 130 är barnfamiljer.

Kulturutskottet noterar i sitt utlåtande att utöver de direkta effekterna av nedskärningen av studiepenningen och ändringarna i villkoren för det allmänna bostadsbidraget leder också höjningen av statsborgen för studielån till att studerande med familj i allt högre grad blir tvungna att klara försörjningen av barn med lån. Kulturutskottet ser det som nödvändigt att man i uppföljningen av reformen utförligt utreder eventuella försämringar i de studerandes försörjning på grund av reformen och dess konsekvenser för de faktiska studiemöjligheterna.

Social- och hälsovårdsutskottet betonar att man vid en samlad bedömning av de ändringar propositionen innebär för de studerandes försörjning har beaktat höjningen av statsborgen för studielån med 250 euro i månaden som en kompenserande faktor. En proposition om detta behandlas för närvarande i riksdagen (RP 229/2016 rd). Samtidigt föreslås det en sänkning av studiepenningen till högskolestuderande. Den ekonomiska situationen försämrar för många högskolestuderande när studiepenningen skärs ned och boendestödet minskar. Utskottet noterar att när den ena eller båda föräldrarna i en barnfamilj studerar måste familjen trygga sin försörjning genom lån. I utkomststödet räknas studielånet som inkomst för en studerande trots att han eller hon inte har ansökt om lån.

I likhet med social- och hälsovårdsutskottet och kulturutskottet anser miljöutskottet att det är beklagligt att man inte i reformen har kunnat beakta den redan i övrigt knappa ekonomiska situationen för studerande med familj. Brister i stödnivån för boende ökar trycket på utkomststödet, som är tänkt att tillämpas i sista hand. Miljöutskottet föreslår ett uttalande om att utreda om försämringen av ställningen för studerande med familj vid nedskärningarna av olika förmåner kan lindras. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Definition av begreppet hushåll

Det är vanligt att studerande bor i kompislägenhet eller studentkorridor av ekonomiska orsaker och på grund av det finns så få små hyreslägenheter. En studerande kan dela bostad med andra

Betänkande MiUB 19/2016 rd

studerande eller med personer som arbetar eller är arbetslösa, men det betyder sällan att de har ett gemensamt hushåll och svarar för varandras försörjning. Hushållsbegreppet i fråga om allmänt bostadsbidrag lämpar sig därför inte särskilt väl för dessa situationer utan avviker väsentligt från det vanliga hushållet som i första hand består av en familj.

Grundlagsutskottet har i synnerhet i samband med skyddet för grundläggande försörjning understrukit att de grundläggande sociala rättigheterna har en individuell karaktär och att bostadstillägget till sin natur är en individuell förmån. I bedömningen av det allmänna bostadsbidraget för hela hushåll har grundlagsutskottet ansett det viktigt att systemet utvecklas i en riktning som mer tar fasta på individen. I fråga om den aktuella propositionen säger grundlagsutskottet att det är synnerligen beklagligt att de nu föreslagna bestämmelserna över hela linjen har utvecklats i en annan riktning än den som utskottet ansett vara viktig, och det betonar att lagen måste ges en positiv tolkning med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna för att undvika att vissa grupper missgynnas.

Social- och hälsovårdsutskottet anser likaså i sitt utlåtande att det är ett missförhållande att inkomsterna för alla som bor i ett hushåll påverkar bostadsbidraget. Kulturutskottet betonar i sitt utlåtande att det bör skapas tydliga och smidiga förfaranden som respekterar privatlivet för bedömningar i ärendet.

Som det konstateras ovan inverkar hushållsbegreppet i fråga om allmänt bostadsbidrag på bidraget till studerande på annat sätt än det schablonmässiga och individbaserade bostadstillägget till studiestödet. Det är i allmänhet ytterst svårt för en utomstående att objektivt utifrån begreppet hushåll bestämma vilken typ av parförhållande som finns mellan personer av samma eller olika kön i samma bostad på något annat sätt än utifrån vad de berörda uppger. När den könsneutrala lagstiftningen om äktenskap träder i kraft tillförs anvisningarna ytterligare en aspekt. Utskottet understryker att det också handlar om en fråga som hör till människors privata sfär, vilket bör beaktas i behandlingen av ärendet.

Miljöutskottet vill betona att frågan om när någon ska anses bo i samma hushåll kräver sådana anvisningar att olika boendearrangemang och ändringar kan meddelas till Folkpensionsanstalten enkelt och på ett sätt som respekterar sökandens privatliv. Syftet är då att få enhetliga, tydliga och smidiga rutiner för att fatta beslut. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Administrativa kostnader

Social- och hälsovårdsutskottet har i sitt utlåtande ytterligare noterat att överföringen av bostadsbidraget på Folkpensionsanstalten beräknas öka dess förvaltningsutgifter med 10 miljoner euro, vilket måste anses som en betydande extra kostnad. De största utmaningarna för Folkpensionsanstalten kommer att gälla avgörandena och tidsmässigt att infalla särskilt i övergångsfasen. Inkomstprövningen blir mer komplicerad efter reformen när de studerande omfattas av två olika stödsystem. De främsta utmaningarna är att det allmänna bostadsbidraget beviljas per hushåll och att inkomstbegreppen för bostadsbidraget och studiepenningen skiljer sig åt. Miljöutskottet vill inskräpa att Folkpensionsanstalten måste få tillräckliga resurser för att övergången ska kunna genomföras på ett smidigt sätt.

Betänkande MiUB 19/2016 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 231/2016 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner två uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att man följer reformens konsekvenser för försörjningen i fråga om studerande som har familj och att man utifrån det bedömer behoven av eventuella lagstiftningsreformer, till exempel en försörjarförhöjning till studiepenningen.*
2. *Riksdagen förutsätter att social- och hälsovårdsministeriet vidtar åtgärder för att bedöma de personers status i bostadsbidragssystemet som bor i gemensam bostad samt utreder om begreppet hushåll behöver revideras.*

Helsingfors 30.11.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Tiina Elovaara saf
medlem Petri Honkonen cent
medlem Susanna Huovinen sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent (delvis)
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Riitta Myller sd
medlem Martti Mölsä saf
medlem Pertti Salolainen saml
medlem Katja Taimela sd
medlem Ari Torniainen cent
medlem Mirja Vehkaperä cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Betänkande MiUB 19/2016 rd

Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Regeringen föreslår att studerande på andra stadiet och högskolestuderande ska börja omfattas av systemet med allmänt bostadsbidrag. Målet med reformen är att göra bostadsbidragssystemet enhetligt, förbättra ställningen för studerande med höga boendeutgifter och öka jämlikheten mellan medborgarna när det gäller stöd för boende. I och med att de maximala boendeutgifterna begränsas minskar enligt propositionen utgifterna för det allmänna bostadsbidraget med 37,8 miljoner euro 2017 och med 66,8 miljoner euro på årsnivå. Den totala besparingen används också för att täcka den indexbundna besparing på 9,5 miljoner euro som genomförs i det allmänna bostadsbidraget enligt statsbudgeten.

Vi anser att det i princip är bra att de studerande överförs till systemet med allmänt bostadsbidrag. Målet att förenkla stödsystemen för boende och göra dem klarare är välkommet med tanke på såväl klienter som förvaltning. Vi anser ändå att överföringen i den form som nu föreslås är problematisk och att merkostnaderna inte kan betalas på bekostnad av andra låginkomsttagare som får stöd för sina höga boendekostnader. SDP föreslår i sin alternativa budget att besparingarna inom bostadsbidraget återtas och att pengar reserveras i budgeten enligt gällande lagstiftning.

Överföringen av de studerande till systemet med allmänt bostadsbidrag orsakar merkostnader som regeringen tänker täcka genom att frysa de maximala boendeutgifter som godkänns i bostadsbidraget och dessutom också sänka dessa med 5 procent i kommungrupperna III och IV, alltså i praktiken i hela landet med undantag av huvudstadsregionen.

År 2015 och 2016 höjdes de maximala boendeutgifterna inte i enlighet med förändringen i hyresindex. En frysning och minskning av nivåerna 2017 skulle för tredje året i rad försämra den ekonomiska situationen för hushåll med små inkomster. Beslutet skulle öka boendekostnaderna för dem som överskrider de maximala boendeutgifterna. Det är merparten (70 %) av dem som får allmänt bostadsbidrag. Som en följd av detta skulle behovet av utkomststöd öka. Om användningen av utkomststöd ökar, ökar också kommunernas utgifter, eftersom kommunerna betalar hälften av det grundläggande utkomststödet och även det kompletterande och förebyggande utkomststödet. Försämringarna av bostadsbidraget kan i kombination med de stigande hyrorna öka den regionala differentieringen när man tvingas flytta till områden med billigare hyror.

Förutom med bostadsbidrag stöds boendet för de hushåll som har de lägsta inkomsterna i allt större utsträckning även via systemet med utkomststöd, som är avsett att tillämpas i sista hand och endast temporärt. Både miljöministeriets arbetsgrupp (Asumisen tuki ja verojärjestelmien vaikutavuus, miljöministeriets rapporter 4/2015) och den arbetsgrupp som social- och hälsovårdsministeriet tillsatte för att utreda en reform av utkomststödet (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2015:28) konstaterade att beloppet av de maximala boendeutgifter som kan godtas i bostadsbidraget bör höjas i syfte att minska det utkomststöd som behövs för boendeutgifter och marginaleffekterna i anslutning till utkomststödet. Genom propositionen agerar regeringen rakt tvärtom. Det är fel sätt att bromsa boendekostnaderna att skära i deras försörjning som får bostadsbidrag. De olika formerna av stöd för boende är avsedda som stöd i olika livssituationer. Det note-

Betänkande MiUB 19/2016 rd

Reservation 1

rades speciellt hösten 2015 när regeringen avsåg att dra in bostadsbidraget för pensionstagare. Då hade regeringen inga planer på att beakta särdragen hos stödet eller stödtagarna i det allmänna bostadsbidraget. Analogt beaktar den aktuella ändringen inte särdragen i studentboendet.

Det allmänna bostadsbidraget borde inte urholkas genom försämringar och indexfrysningar vilket regeringen nu har gjort. Målet med den reform av det allmänna bostadsbidraget som genomfördes under den förra regeringsperioden och trädde i kraft 2015 var uttryckligen att införa en tydlig och klar primär förmån som bättre motsvarar de verkliga boendeförhållandena och boendekostnaderna. Den ständiga försämringen av bostadsbidraget komplicerar och urholkar nu återigen denna viktiga stödform inom den primära sociala tryggheten. Vi föreslår att 10 § (sänkning av boendeutgifterna i kommungrupperna III och IV) och 51 § (indexfrysning) stryks i lagförslaget. (*Reservationens ändringsförslag*)

De studerandes försörjning måste tryggas

Genom reformen får de studerande som ansöker om bostadsbidrag samma ställning som andra hushåll med små inkomster. Reformen höjer nivån på bostadsbidraget särskilt för ensamboende studerande med låga inkomster och höga boendeutgifter. Reformen minskar emellertid antalet studerande som är berättigade till stöd för boende med cirka 22 procent, och för en del av de studerande kommer beloppet av stödet för boende att minska.

För en del av de studerande försämrar stödet, eftersom kriterierna för vilka inkomster som beaktas vid beviljande av allmänt bostadsbidrag ändras så att studiestödets studiepenning beaktas som inkomst. Vid beredningen av propositionen har också ett sådant alternativ utretts där studiepenning inte beaktas. Om studiepenningen betraktas som prioriterad inkomst när bostadsbidraget bestäms, ökar beloppet av det bostadsbidrag som beviljas studerande. För de studerande som redan nu omfattas av systemet med allmänt bostadsbidrag, främst studerande barnfamiljer, hålls bidraget på samma nivå. Att bibehålla studiepenning som prioriterad inkomst skulle öka kostnaderna för överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget med cirka 20–30 miljoner euro i förhållande till att studiepenning beaktas som inkomst. Vid beredningen ansågs det att detta inte är genomförbart, eftersom trycket på besparingar inom det allmänna bostadsbidraget skulle öka betydligt.

Vi anser att det i en reform av den här storleksklassen inte är vettigt att eftersträva kostnadsneutralitet, utan det behövs tilläggsfinansiering för bostadsbidraget.

Tillsammans med den studiestödsreform som avtalats i planen för de offentliga finanserna kommer propositionen att innebära en mycket stor omställning i förmånssystemet för studerande. I utfrågningen av sakkunniga gjordes den bedömningen att de studerande i och med den lånebetonade studiestödsreformen faller utanför det kalkylerade utkomststödet. Enligt propositionen om studiestödsreformen sjunker studiepenningen för högskolestuderande den 1 augusti 2017 i värsta fall från 336 till 250 euro. Samtidigt förkortas stödtiden och stödet blir mer lånebaserat. Av dem som förlorar stöd för boende kommer 71 procent att vara högskolestuderande.

Utfrågade sakkunniga uttryckte oro över att det sannolikt kommer att påverka den sociala rörligheten när studiestödet blir mer lånebaserat, eftersom den ekonomiska risken i anslutning till stu-

Betänkande MiUB 19/2016 rd Reservation 1

dier ökar. Föräldrarnas tillgångar och förmåga att skydda barnen från ekonomiska risker blir en allt mer betydande faktor i de ungas studieval. Vi förutsätter att regeringen gör allt för att motverka en sådan utveckling och följer konsekvenserna av reformen.

Överföringens effekter särskilt på försörjningen i studerandefamiljer är föremål för särskild oro. Redan nu lever upp till 60 procent av de studerande med familj under fattigdomsgränsen och de planerade nedskärningarna i studiestödet och överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget försämrar på många sätt deras möjligheter att försörja sig. Utöver de direkta effekterna av nedskärningen av studiepenningen och ändringarna i villkoren för det allmänna bostadsbidraget leder också höjningen av statsborgen för studielån till mindre inkomster från utkomststöd för studerande som har familj. Dessa studerande måste alltså allt mer försörja sina barn med lån. För att den ekonomiska situationen för studerande med familj ska förbättras krävs särskilda åtgärder och läget måste följas noggrant. Ett sätt är exempelvis att förbättra studiestödets försörjarförhöjning.

Vi anser att de studerandes försörjning måste tryggas så att det går att studera på heltid. I fortsättningen måste det följas upp hur reformen som helhet inverkar på de studerandes försörjning och studieprestationer. Vid behov måste systemet förändras exempelvis så att studiepenning inte beaktas som inkomst när bostadsbidraget bestäms. Men en sådan ändring får dock inte göras på så sätt att andra stödtagare missgynnas. (*Reservationens förslag till uttalande 1*)

Det är beklagligt att byråkratin ökar

Det har förblivit oklart om propositionen förenklar den sociala tryggheten, eller om den kompliceras ytterligare. Byråkratin väntas öka. Att det allmänna bostadsbidraget beviljas per hushåll gör att de studerande återigen får problem med att redogöra för vem som bor i samma hushåll och vem som har ett samboförhållande. Inkomstprövningen blir mer komplicerad när det finns separata inkomstgränser för studiepenning och bostadsbidrag. Studiestödets bostadstillägg kommer också att fortleva som system hos en mycket liten grupp studerande. Folkpensionsanstaltens förvaltningsutgifter väntas öka med upp till 10 miljoner i och med överföringen. FPA bör tillförsäkras tillräckliga resurser för att kunna genomföra överföringen och handlägga bostadsbidragen.

Det är positivt att problemen med att samordna systemen med bostadsbidrag försvinner i situationer där en person övergår från ett stödsystem till ett annat. Den aktuella ändringen beaktar inte särdragen i studentboendet. Det är typiskt bland studerande att de bor i kompisbostäder eller studentkorridor och att inkomsterna varierar stort under året. De studerande byter också bostad oftare än andra. Att en stor klientgrupp överförs till det allmänna bostadsbidraget ökar arbetet med att handlägga ansökningar och betjäna kunder, inte bara i övergångsskedet utan permanent. Om verkställandet inte tilldelas tillräckliga resurser är risken att besluten om bostadsbidrag och därmed klienternas förmåner fördröjs.

Fokus på stöd hyresbostäder till skäligt pris i bostadspolitiken

Kostnaderna för bostadsbidraget kan minskas genom satsningar på produktion av hyresbostäder till skäligt pris. Detta kan ske genom bättre och ökat utbudsstöd för byggande och genom att faktiskt och permanent avsätta stödet för produktion av hyresbostäder till skäligt pris. En del av bo-

Betänkande MiUB 19/2016 rd

städerna bör reserveras för studerande. För närvarande bor endast 27 procent av de studerande i studiebstäder (Studentundersökning 2010 och 2014). För att främja en prisreglerad eller skäligt prissatt produktion av hyresbstäder behövs reformer och bättre incitament för byggande i villkoren och alternativen för utbudsstöd. (*Reservationens förslag till uttalande 2*)

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet men stryker 10 och 51 § (**Reservationens ändringsförslag**) och*

*att riksdagen i stället för betänkandets förslag till uttalanden godkänner två uttalanden. (**Reservationens förslag till uttalanden**)*

1. Riksdagen förutsätter att överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget genomförs så att villkoren för att bevilja allmänt bostadsbidrag inte försvagas för att kompensera för kostnader orsakade av överföringen och att förändringens konsekvenser för de studerandes försörjning följs upp. Särskilt situationen för studerande med familj ska efter reformen bli föremål för särskild granskning och beredning inledas för att förbättra deras ställning.

2. Riksdagen förutsätter snabba och effektiva åtgärder för bättre incitament för att producera hyresbstäder till skäliga priser, inklusive studentbstäder, samt att konsekvenserna följs upp eftersom riktade utbudsstöd för byggande är ett effektivt medel för att öka produktionen av skäligt prissatta hyresbstäder och därigenom dämpa ökningen av utgifterna för bostadsbidragen.

Helsingfors 30.11.2016

Katja Taimela sd
Susanna Huovinen sd
Riitta Myller sd

Betänkande MiUB 19/2016 rd Reservation 2

Reservation 2

Motivering

I proposition RP 231/2016 rd föreslås ändringar i lagen om allmänt bostadsbidrag. Studerande ska föras över till det allmänna bostadsbidraget. Deras rätt att få bostadsbidrag kommer således att avgöras enligt lagen om allmänt bostadsbidrag. Även om överföringen skulle inverka positivt särskilt på ställningen för ensamboende studerande, innebär propositionen stora problem för andra grupper.

Studerande med familj är redan utsatta och skulle få det än sämre. Lagförslaget borde absolut ha innehållit en försörjarförhöjning i studiepenningen för att förbättra ställningen för studerande med familj. (*Reservationens förslag till uttalande 1*)

Också när det gäller ensamboende är det möjligt att verkningarna av övergången till allmänt bostadsbidrag kan bli neutrala. Om enrummarna stiger i pris till följd av ökad efterfrågan, kan det höjda bostadsbidraget försvinna i hyresvärdarnas fickor. Samtidigt stiger hyresnivån ytterligare för andra ensamboende. Viktigast för att stabilisera bostadsmarknaden vore att producera fler bostäder till skäligt pris.

Trots att överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget i sig är en bra ändring, kan de försämringar som propositionen innehåller inte understödjas. Kostnaderna för överföringen ska täckas genom lägre bostadsbidrag. De maximala boendekostnaderna föreslås bli nedskurna med fyra procent i alla kommuner utanför huvudstadsregionen. Dessutom föreslås det att indexjusteringen av bostadsbidraget görs först 2018. De föreslagna 10 (sänkning av boendeutgifterna i kommungrupperna III och IV) och 51 § (indexfrysning) bör utgå ur lagförslaget.

Att överföra de studerande till det allmänna bostadsbidraget medför kostnader. Avsikten är att det är de studerande som ska stå för kostnaderna genom en sänkt nivå på bostadsbidraget. För att de studerande på ett rättvist sätt som gynnar alla studerande ska kunna överföras till det allmänna bostadsbidraget, måste finansieringen gå att finna på annat håll än genom en nedskärning av låginkomsttagarnas bostadsbidrag. (*Reservationens förslag till uttalande 3*)

Förslag

Jag föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet men stryker 10 och 51 § (**Reservationens ändringsförslag**) och*

*att riksdagen godkänner förslaget till uttalande 2 enligt betänkandet men i stället för förslaget till uttalande 1 godkänner reservationens förslag till uttalande och dessutom godkänner det nya förslaget till uttalande 3. (**Reservationens förslag till uttalanden**)*

Reservationens förslag till uttalanden

Betänkande MiUB 19/2016 rd

1. Riksdagen förutsätter att ställningen för studerande med familj tryggas genom en separat försörjarförhöjning av studiepenningen när de studerande överförs till det allmänna bostadsbidraget.

3. Riksdagen förutsätter att överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget inte medför sådana försämringar i nivån på bostadsbidraget som beror på finansieringen av överföringen. Tilläggskostnaderna för överföringen måste finansieras på annat sätt.

Helsingfors 30.11.2016

Silvia Modig vänst

Betänkande MiUB 19/2016 rd
Reservation 3

Reservation 3

Motivering

Det finns många goda sidor med att överföra de studerande till det allmänna bostadsbidraget, men också allvarliga problem. Dessa har beskrivits i de avvikande meningarna till social- och hälsovårdsutskottets och kulturutskottets utlåtanden.

De viktigaste problemen är att ställningen för studerande barnfamiljer försvagas och tolkningsproblemen i fråga om huruvida de som bor i så kallade kompisbostäder anses höra till samma hushåll eller inte.

Att försvaga studerande barnfamiljers ställning strider mot samhällets allmänna mål om att studierna ska avancera utan dröjsmål och att andelen sysselsatta bland befolkningen i arbetsför ålder ska öka.

Tolkningsproblemet beträffande vilka som ska anses höra till samma hushåll begränsar sig inte enbart till studerande: boende i kompisbostad och andra kollektivboendeformer av olika grad blir vanligare också bland dem som arbetar och i framtiden eventuellt också bland pensionärer.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen i stället för förslaget till uttalanden i betänkandet godkänner två uttalanden.
(Reservationens förslag till uttalanden)*

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en höjning i studiestödets försörjarförhöjning för att reformen inte ska försämra ställningen för studerande barnfamiljer.*
- 2. Riksdagen förutsätter att social- och hälsovårdsministeriet bereder klara kriterier för vad som anses vara ett hushåll och att kriterierna i olika sammanhang kan tillämpas konsekvent och positivt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och som inte gör det svårare att bo i så kallad kompisbostad.*

Helsingfors 30.11.2016

Satu Hassi gröna
Anders Adlercreutz sv